Nataliia Lototska
ORCID: 0000-0001-6692-196X

UDC 811.161.2'33'324'42'373.612.2:821.161.2-3.09"19/20"Р.Іваничук
DOI: 10.31558/1815-3070.2022.44.6

METAPHORICAL MODELS OF THE CONCEPT OF ANGER IN R. IVANYCHUK'S IDIOLECT

Статтю присвячено метафоричному моделюванню емоційного стану ГНІВ в ідіолекті Р. Іваничука для розкриття концептуального бачення світу письменником. Особливу увагу зосереджено на метафорі, що є характерологічною ознакою ідіолекту та виступає інструментом для осмислення світу мовною особистістю. Зазначено, що метафоризація емоцій виступає маркером авторського мовлення. В процесі дослідження представлено вербалізатори концепту ГНІВ, колокації з компонентом ГНІВ та його вербалізаторами, що уможливили виокремлення типових метафоричних моделей в створеному корпусі текстів Р. Іваничука.

Ключові слова: *ідіолект, корпус текстів, колокація, концепт, емоційний стан, метафора, метафорична модель.*

Scientific problem and its relevance. Mechanisms of conceptualization of emotional states are an important area of linguistic research. In cognitive linguistics emotions are considered as a cognitive interpretation of the surrounding reality. "Emotions along with the intellect are fundamental components of the mental state and form the core of the linguistic personality" (Лотоцька 2021: 9).

Linguo-cognitive analysis of emotional states can contribute to a better understanding of physiological, cognitive, social and cultural components of the emotional experience of a linguistic personality. Cognitive studies focus on the study of verbalizers of concepts and cognitive mechanisms reflected in a language, including metaphor. Researchers consider metaphor to be a characterological feature of idiolect.

"Metaphor is principally a way of conceiving of one thing in terms of another, and its primary function is understanding" (Lakoff and Johnson 1980: 36). In cognitive linguistics metaphorical expressions do not belong to language but to thought, that is to say, they are indicative of aspects of the structure of conceptual system (Aksan 2011: 32).

Metaphorization processes in the writer's idiolect are based on the author's figurative interpretation of environment fragments. They are modelled through the prism of individual worldview, generated by internal intentions, manifestations of atypical parallels and associative connections of internal and external signs and traits of a personality (Коткова 2012: 26).

Analysis and statement of the research problem. The writer's text reveals the concept of linguistic personality through which the author creates a certain fragment according to the world picture presented in his / her cognition (Kosmeda et al. 2019). The linguo-cognitive approach to the study of idiolect has been used in works by modern researchers, such as N. Boyko, L. Broslavska, L. Doroshina, L. Marchuk, T. Monakhova, G. Osipchuk, R. Pykalyuk and others.

© Лотоцька Н., 2022

From the point of view of cognitive linguistics, metaphor and concept are mental units, elements of consciousness. The concept mediates between the real world and language and reflects the cultural heritage of language. A concept is an essence formed in a person's consciousness based on his/her direct sensory experience in the world perception (Полюжин 2015: 217). In modern linguistics, a concept is understood as an ideal, mental formation, a unit of informational structure that can be outlined by language means.

In modern interpretation, metaphor is defined as a linguistic sign, a unit of communication, and a unit of categorical, mental, and cognitive levels; a fundamental cognitive agent that organizes our thoughts, shapes the judgments, and structures the language. According to J. Lakoff and M. Johnson, "metaphor permeates our daily lives, not only in language but also in thinking and acting" (Лакофф та ін. 2004: 25). Metaphor is not a figure of speech, but a mode of thought, a way of knowing reality, a tool for organizing human experience and structuring his knowledge of reality (Лакофф та ін. 2004: 225).

This approach to the study of metaphor is presented in the works of F. Batsevych, M. Black, A. Vezhbytska, S. Gutsol, D. Davidson, J. Dubois, E. Kassirer, T. Kiss, D. Kolesnyk, O. Kolyadenko, O. Levchenko, N. Romanyshyn, O. Mazepova, E. McCormack, R. Pomirko, L. Prybluda, N. Sukalenko, O. Stepanova, O. Taranenko and others.

The need to study concepts using the mechanisms of metaphor is due to several factors: metaphor forms a concept, understanding the conceptual system allows to build new metaphorical models; metaphor provides a connection between concepts and knowledge from one cognitive paradigm to another; metaphor gives access to unknown aspects of the concept and conceptual system; metaphor and concept have a dynamic nature and do not obey the rules of classical logic (Соснин 2017: 156).

Within the cognitive approach to the study of metaphor, linguists emphasize the model function of metaphor, which is the ability of metaphor to act as a tool for knowing the object that is called or denoted, and thus provide additional information about it (Петров 1985: 41). Thus, O. Mazepova studies conceptual metaphor, describes and analyzes metaphorical models of emotional states SADNESS and JOY in English and Persian languages (Мазепова 2014).

The concept of ANGER has been studied within the context of cognitive linguistics approaches (Gibs 2003; Kovecses 2000; Lakoff&Johnson 1980; Wierzbicka 1992). Lakoff and Kövecses (Lakoff&Kövecses 1987) present a cultural model of ANGER in English and assert that the diversity of expression of ANGER are not occurring randomly but the inferences among these expressions exhibit a systematic structure.

The paper examines the conceptualization of ANGER with reference to the models proposed by G. Lakoff and Z. Kövecses. The **goal** of the study is to present conceptual area of R. Ivanychuk's idiolect on the basis of the created text corpus. The **task** of this paper is to reveal and analyze metaphorical models that verbalize the concept of ANGER in writer's texts.

The **object** of the research is language means that objectify the emotional concept of ANGER; the **subject** of the research is metaphorical models of the emotional

concept. Scientific novelty research is due to the lack of works devoted to the conceptualization of emotions through metaphorical models in writer's texts.

The lack of rigorous studies of R. Ivanychuk's idiolect, the need of a complex research of writer's verbal and conceptual system on the created text corpus by means of corpus-based and linguo-cognitive approaches of analysis determine **relevance** of the article.

The **theoretical value** of the work consists in deepening the theoretical principles of the study of the writer's idiolect. The obtained results of the research contribute to the expansion of knowledge of conceptual metaphor in fiction text analysis.

Description of the actual material and methods used in the analysis process. The material of the study is the created corpus of R. Ivanychuk's prose fiction texts in order to accomplish the target of the paper. This corpus involves 16 historical novels and 1 historical trilogy written throughout (total corpus size is 1,295 million words): *At The Edge of The Paven Way (Край битого шляху), Mallows (Мальви), Red Wine (Черлене вино), Manuscript from Ruska Street (Манускрипт з вулиці Руської), Water from the Stone (Вода з каменю), The Fourth Dimension (Четвертий вимір), Scars on the Rock (Шрами на скалі), Crane's Cry (Журавлиний крик), Because War Is War (Бо війна війною), Horde (Орда), The Gospel Of Thomas (Євангліє від Томи), Pillars of Fire (Вогненні стовпи), Saxaul in the Sands (Саксаул у пісках), Across the Pass (Через перевал), Pilgrimage (Хресна проща), Voices from above the Waters of Kinneret (Голоси з-над вод Генісарета), I Have Not Written about Donbass Yet (Я ще не писав про Донбас)*.

Text corpus provides a detailed study of writer's lexicon and opens prospects for further research works (Бук 2013), it presents a reliable researches material for statistical analysis of lexical unit compatibility and serves to verify linguistic facts (Lototska 2021: 486). It is worth adding that text quantitative characteristics allow to objectively determine the qualitative features of writer's idiolect (Лотоцька 2021: 10).

The linguo-cognitive approach used in the analysis of writer's texts allows to identify techniques of selection of lexical units in writer's text, to clarify the semantics of words and their phrases, to reveal the language means for understanding the author's mental processes as well as to model his conceptual worldview (Лотоцька 2021: 9). Within this approach, attention is paid to the study of conceptual verbalizers, in particular metaphor, which is, in its turn, a distinguishing feature of the idiolect and makes it possible to discover a linguistic personality and his world understanding.

Presentation of the main research material and substantiation of the research results. Metaphor by its nature is not a linguistic but a conceptual phenomenon (Ченки 1997: 355). The structuring of one concept in terms of another within cognitive linguistics is seen as a process of metaphorization. In other words, metaphorization is a way to think about one part of our experience through the prism of knowledge about its other, already learned, part (Мазепова 2014: 123).

Linguo-cognitive approach of analysis of texts of a linguistic personality is to identify dominant ways of verbalizing a concept, named models of metaphorization. The area, whose elements are in different semantic relations, and which exists or is formed in the consciousness of the native speaker, is called a metaphorical model (Мак-Кормак 1990; Рикер 1990).

Emotional assessment of reality is reflected in the figurativeness of language means used for verbalization. T. Yeshchenko states: "The predominance of metaphors of a certain variety in poetic texts is the basis for determining the type of linguistic personality, peculiarities of his/her idiostyle and creative writing" (Єщенко 2018: 91).

"The importance of emotions is motivated only by their evaluative function, which is directly connected with the process of obtaining individual life experience" (Краснобаєва-Чорна 2019: 4). J. Krasnobayeva-Chorna studies the specifics of the emotional profile of *joy* in the Ukrainian language based on phrases for *joy* and analyzes ways of non-verbal expression of the emotional state of *joy*, such as facial expressions, mimics, corporal, manual, and phonation (Краснобаєва-Чорна 2019).

In this study the metaphorization of emotions is considered as one of the markers of the writer's idiolect. Conceptual analysis of texts of linguistic personality consists in the study and the representation of dominant ways of concept verbalization, namely, metaphorical models.

The research hypothesis is a statement that collocations with nominations of the concept ANGER, as well as its verbalizers, metaphorical models with concept ANGER serve as idiolect markers of the author's language.

Lexicographic sources present the following definition of the word: "ANGER is a feeling of strong indignation; state of nervous excitement, irritation "(DUL 2: 94). Z. Kövecses proposes the following "cultural model" of ANGER: the physiological manifestations of anger include increased body temperature, high internal pressure (blood pressure, muscle tension), febrile movements and lack of correct perception; with the growth of anger, its physiological manifestations also become stronger; there is a limit beyond which manifestations of anger make it impossible to function normally "(Kövecses 1998: 104–137).

An important phase of the study is to describe, analyze, classify collocations that verbalize the concept. In research process structural and semantic models of collocations are extracted. Such information allows to determine the typical ways of metaphorization of the studied concept.

The first stage of modelling the concept ANGER on the basis of R. Ivanytchuk's text corpus is to identify verbalizers of the concept. At the verbal level the concept can denote a word, phrase or phraseology, sentence, or text, which, in turn, may be based on metaphor (Левченко 2007: 42).

The text corpus makes it possible to extract the verbalizers of concept ANGER: root words of ANGER — *гнівний 16,99; розгніваний 7,72; гнівно 3,86; розгніватися 2,32; гнівити, гнівливий, загніватися, прогнівити, прогнівитися, розгнівано 0,77*; synonyms of ANGER — *лють 146; злоба 48,6; злість 47,1; обурення 26,25; озлоблення 8,49; звірство 6,18; шаленство 6,18; агресія 1,54; несамовитість 0,77*. The obtained data of verbalizers of the concept ANGER with their frequency in writer's texts are presented in the figures 1 and 2. Collocations and idioms with these lexical units are the basis for further conceptual analysis of the emotional state ANGER.

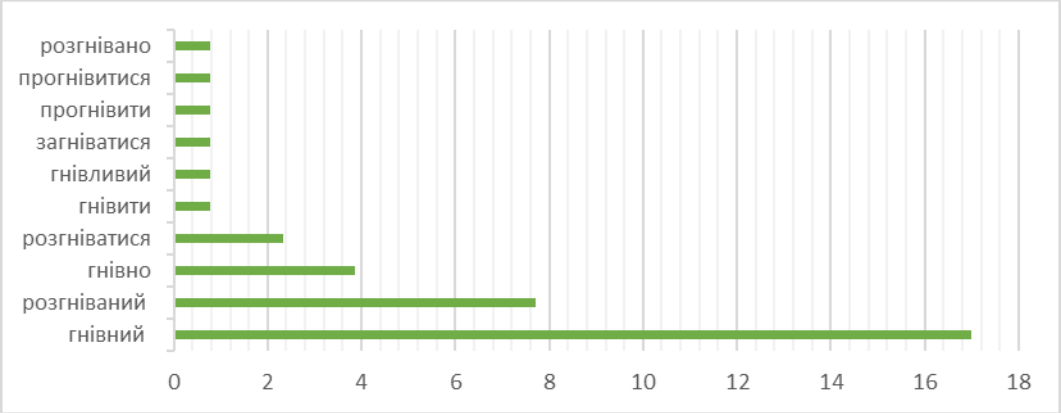

Figure 1. The frequency of root words of ANGER

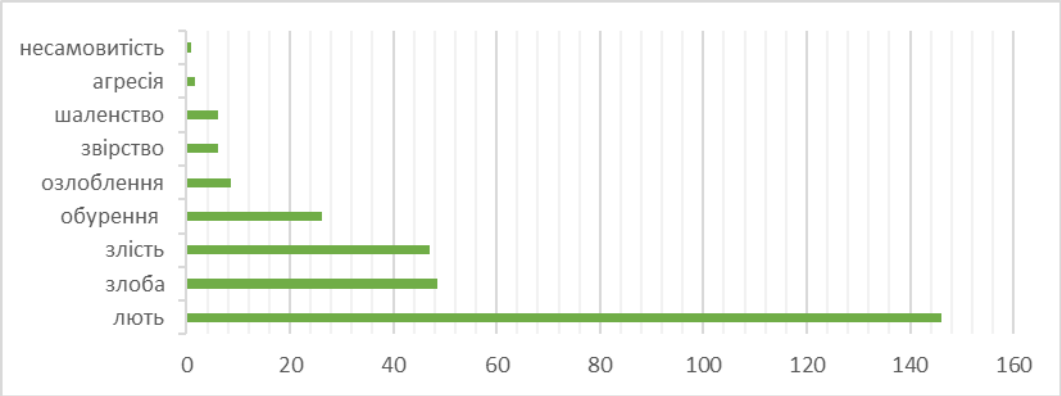

Figure 2. The frequency of synonyms of ANGER

In R. Ivanytchuk's text corpus collocations with semantics of **cause**, **locus**, **time**, **mode of action** are high frequent (*від гніву, з гнівом, до гніву, від люті, з люті, з люттю, від злоби, зі злобою, без злоби, без злості, зі злістю, зі злості, від обурення, з обуренням, з озлобленням, до шаленства, в гніві, во гніві, гнів на, гнів у, в гніві, замість гніву, лють на, в люті, лють до, у люті, лють у, лють в, лють за, злоба до, злоба на, злість на, злість у, обурення на, озлоблення до, озлоблення в, в шаленство, у шаленстві, несамовитість у*).

Conjunctive models ANGER + coordinating conjunction; coordinating conjunction + ANGER are found: *гнів і горе, страх і гнів, гордість і гнів, гнів і зло, гнів і злоба, натхнений і гнівний, гнівний і радісний, огида та обурення, заздрість і озлоблення*. As we see collocations to describe negative emotional, physiological state predominate in writer's texts.

A great variety of attribute collocations (120 adjectives) with concept ANGER is detected. As proof, adjectives to indicate size / weight (ANGER IS AN INANIMATE OBJECT 1,54): *великий, незмірний*; to express power (ANGER IS A NATURE DISASTER 4,63): *навальний, нестримний, невтримний, нечуваний, затамований, приглушений*. The use of possessive adjectives *вірнопідданський, царський, людський, яничарський, нежіночий, царицин, ханський, народний, султанський, божий, господній* and a relative adjective *кровопролитний* (ANGER IS WAR 0,77) are found.

R. Ivanychuk represents the concept ANGER with attributes *жорстокий, свавільний, злобний, істеричний, божевільний, праведний, справедливий,*

благородний, ревний, богохульний, скритний, щирий, глухий, скритний, голосний, тихий, одчайдушний, страшний, нещадний (ANGER IS AN ANIMATE BEING 14,67), *скажений, стримуваний, несамовитий, дикий, шалений, незагнузданий, невгамовний* (ANGER IS AN ANIMAL 5,4) *пекучий* і *палаючий* (ANGER IS FIRE 1,54); *твердий, тяжкий, тупий* (ANGER IS AN INANIMATE OBJECT 2,32), *ядучий* (ANGER IS POISOIN 0,77), *цілющий* (ANGER IS MEDICINE 0,77), *солодкий* (ANGER IS SOMETHING SWEET 0,77). Collocations *солодке шаленство, цілюща лють* are unique in R. Ivanychuk's idiolect.

The data obtained suggest that the emotion of anger is often associated with "moral" attributes (*справедливий, праведний, благородний* etc.) which change the "negativity" of the emotion ANGER.

R. Ivanychuk uses a series of stabilized / general language metaphors fixed in explanatory and phraseological dictionaries: *зганяти злість, зганяти гнів, ковтати злість, гнів розбудити, розпалити гнів, тамувати гнів, затаїти злість, стримувати обурення, пригрозити гнівом, роз'ятрити лють, тамувати лють, накип злоби/злості, черв'як злоби, народжується злоба, накотилася злоба, витісняти злобою, породжувати злобу, очі палахкотіти обуренням, подолати звірство, розбурхувати озлоблення, очі блиснули гнівом* (DUL; FDUL).

In the writer's text some transformed metaphors are revealed. In the phraseological dictionary of the Ukrainian language (FDUL) we come across the phraseological units ***носити в (на) серці*** *кого, що*; ***носити в серденьку*** *чиєму* (FDUL: 440), meanwhile R. Ivanychuk uses the phrase носити гнів omitting the phraseology component *в (на) серці*. The writer replaces the component in stabilized metaphorical phrases, for example, writer uses *скуштувати гнів, вражати злобою, упиватися злобою* while the phraseological dictionaries contain idioms such as ***скуштувати стусанів (духопеликів)*** (FDUL:661), ***вражати [в саме] серце*** (FDUL:129), ***упиватися кров'ю*** (DUL 4: 358).

In the process of research of metaphorical phrases with concept ANGER the following individual author's collocations are exracted from R. Ivanychuk's text corpus: *согрішати гнівом, набрякати люттю, зраджувати лють, согрішати люттю, тратувати люттю, квас злоби, пітьма злоби, злагіднювати злобу, рятуватися злобою, діймати злістю, хвилька шаленства, розуміти гнів, чекати гнів*.

Thus, as a result of the analysis of metaphorical models and phraseological units revealed in R. Ivanychuk's text corpus we identified stabilized (57%), transformed (11%), individual author's (32%) collocations.

As already mentioned, the marker of the writer's idiolect is the specificity of metaphorizing of the studied concept. R. Ivanychuk verbalizes the concept ANGER through a number of metaphorical models.

ANGER IS SUBSTANCE, FLUID, FLUID IN A CONTAINER (22,39): *в/у люті, сповнений люті; в/у шаленстві, гнів у серці, в гніві, чаша гніву, океан гніву, квас злоби, бурчакує лють, гнівом налитися, наливатися люттю, налитий гнівом, налитий злобою, обурення переливалося, скуштувати гніву, упиватися злобою, ковтати злість, просяклий обуренням, набрякати люттю, бубнявіти злобою, наростає злість, відтавала лють*. Examples: *Павло бачив, як* ***набрякали***

люттю *обличчя купців, поміщиків і чиновників…* (Crane's Cry); *Молитва та, спочатку слізно вдячна, щораз набрякала кривдним болем, **бубнявіла злобою**; не знайомий досі **гнів** на Бога спочатку лякливо, а дедалі ядучіше **всякав у слова** …* (Crane's Cry); *…сповільнив хід і відчув, як з кожним кроком пройденої дороги **наростає злість у серці** і пригасає печія* (The Fourth Dimension); *…і сім **чаш гніву** приготував Христос для знищення Вітцевого творіння, сплюгавленого грішниками* (The Gospel of Thomas). Verbalization according to the model ANGER IS A COLD LIQUID is observed: *Мовчала скомороша братія, довго дивився Арсен услід жебракам, у душі **відтавала лють**, переливаючись у терпкий смуток* (The Fourth Dimension).

ANGER IS LIGHT, HIGH TEMPERATURE, FIRE, EXPLOSION (21,62): *спалахнути обуренням, вибухнути гнівом, вибух люті, накип злоби, накип злості; полиск гніву, проблиск гніву, пелехи люті, опромінений гнів, лють клекотіла, заяріла лють, яріти люттю, зблиск злості, злість скипає, розпалити гнів, спалахувати гнівом, полум'я гніву, спалах люті, палати люттю, пропікати люттю, запікатися злобою, палахкотіти обуренням, шаленством спалахнути*. Examples: *Усі? — зблиснули білі зуби в Сивого Козака, а **очі яріли люттю і гідністю*** (Horde); *…а далі розповідь усе сповільнювалася, й важчала від роздумів над козацькою історією, і **пропікала люттю** за кривди…* (Crane's Cry). Thus, the word 'клекотіти' is a synonym of the word 'кипіти': *Хвилину чекав, **лють клекотіла** у грудях, врешті він протиснув крізь зуб: — То яке тепер твоє слово, боярине?* (The Fourth Dimension). Wider context with collocation пелехи люті enables to interpret the metaphor *сині пелехи люті вихопились із його очей*, this is evidence of the metaphorization of ANGER based on the concept of FIRE: *Тридцять тисяч червінців за твою голову! — **сині пелехи люті вихопились із його очей**, він влущив у повітрі гарапником; **Шаленством спалахнули очі** гетьманича, кров хлюпнула до обличчя і бризнула з кожної ямки глибокого ряботиння…* (Mallows).

Thus, in R. Ivanytchuk's texts the direction of metaphorization represented by the metaphorical model ANGER IS AN ANIMATE BEING (20,07): *лють добиралася; гнів добирається, гнів не підступив, викликати гнів, накликати гнів, гнів добирається, гнів струсив, діймала лють, лють здушила, лють скороблює, дотик злоби, взяла злоба, народжується злоба, злість діймає, злість добирається, злість причаїлася, зродилася злість, зватися злістю, діймало обурення, заспокоїти гнів, гнів розбудити, роз'ятрити лють, зраджувати лють*. Examples: ***Яра лють добиралася до серця*** *князя за невдячний люд: чей же не про себе він дбає, а про землю руську…*(Scars on the Rock); *…настала черга на чернігівського полковника Павла Полуботка, який ще в Глухові на кривавій розправі вразив царя своєю незалежною поведінкою і самолюбством та гордістю **роз'ятрив лють** самодержавця, що звик до принизливих випрошувань хоча б мізерних пільг, колінопреклонінь та доносів* (Horde); *Аркадій пас їх ревнивим поглядом, на його обличчі **малювалася злість**, змішана із впевненістю в перемозі…* (Pilgrimage).

A number of metaphors can be interpreted, following the approach of Z. Kevecses (Kövecses 1998), as ANGER IS AN OPPONENT (IN THE FIGHT) (16,21):

стримувати лють; стримувати гнів, тамувати злість; вгамувати гнів, злість зганяти, гнів зганяти, зганяти злість, стримувати гнів, тамувати гнів, напад гніву, стримувати лють, тамувати лють, злагіднювати злобу, стримати обурення, подолати звірство, чинити звірство. Examples: *Трещокін невиразно пам'ятав своє учорашнє розслаблення, сердився на себе і свій* ***гнів зганяв на тих****, що від нього залежали* (Crane's Cry); *Підозра закралася в свідомість хана****, в нападі гніву*** *він вигнав аталика з намету* (Mallows); *Аталик сердитий. Іслам бачить, як він насилу* ***стримує лють*** (Mallows); *Най усі знають, хто* ***чинить звірства*** *від імені УПА* (Pillars of Fire).

ANGER IS AN INANIMATE OBJECT (10,81): *носити гнів, стріла гніву, шалька гніву, тратувати люттю, витісняти злобою, коробити злобою, додавати злості, затаїти злість, пригрозити гнівом, вражати злобою, рятуватися злобою, согрішати гнівом, согрішати люттю, діймати злістю*. Example.: ***Тятива*** *революційної напруги натягувалася до критичної межі, готова* ***випустити стрілу гніву****, котра змете антинародну владу…* (Voices from above the Waters of Kinneret). In this case an extended metaphor, where ANGER is conceptualized in terms of the concept WEAPON ("the arrow is a symbol of punishment of the supreme gods, speed, sharp ideas, touching words" (DCSU: 212-213)). Phraseological allusion is present in this context *кидати / кинути на чашку терезів* (FDUL: 291); "balance is a symbol of justice" (Жайворонок: 62): *І думалось потім Осташкові: не було б сьогодні такої дивовижної гармонійності у природі — хтозна, чи не* ***переважила б шалька гніву й печалі*** *і замість розсудливої стриманості взяла б гору нерозумна рішучість, і початок правого чину навіки знеславився б кривавим злочином* (The Fourth Dimension).

ANGER IS A NATURE DISASTER (6,18): *розбурхувати озлоблення, гнів зануртував, шквал люті, лють вирує, накотилася злоба, темінь злоби, злоба затопила, прорвався гнів*. In the given example there is an extended metaphor where the conceptualization of ANGER as a DISASTER is expressed by individual author's comparison: *…в чорній душі вбивці не зажеврювався більше пломінець каяття —* ***густа темінь злоби затопила*** *Йосипа, немов ті осінні води пересяклим отруйним баговинням ґрунт…* (Pillars of Fire); *Пішла, похилена, поміж клумбами, що біло пінилися кущиками нарцисів, відхилила хвіртку до Соколиної вежі — в проході теж стояв євнух, і* ***прорвався гнів*** *у лагідної ханим* (Mallows).

ANGER IS DARK (1,54): *гнів не затьмарив, пітьма злоби*. For example: *Цариця нині рада, що гнів не затьмарив їй тверезого розуму* (Crane's Cry). This context is indicative of the systematicity of metaphor postulated in cognitive linguistics and corresponds to the "cultural model" of ANGER suggested by Z. Kevechesh (Kövecses 1998). The attribute *тверезий* is used for the concept INTELLIGENCE in R. Ivanychuk's text corpus, although this concept is traditionally conceptualized in terms of LIGHT.

ANGER IS COLD (0,77). It should be noted that ANGER can be conceptualized in terms of the concept COLD: *А як часом послабне моя сила, і серце в груді біль зціпить пекучий, і людська* ***злість зморозить*** *кров у жилах, то човник м'я перенесе летючий — твоя любов підніме м'я на крилах, аж поки вал не зломиться ревучий* (Scars on the Rock).

ANGER IS A PLANT (0,77): *сіяти в душі злість*. Example: *Мацько дивується, а від слів проповідника бадьорий дріж пробігає йому по спині, він чує, як випрямляється в нього хребет, як гнівна мова мніха* ***сіє в його душі злість*** *на самого себе за те, що досі той хребет був зігнутий, немов яремна дуга…* (Manuscript from Ruska Street).

ANGER IS AN ANIMAL (0,77): *черв'як злоби*. Example: ***Черв'як злоби*** *ворухнувся в мозку. Юлин тон у розмові був більш ніж холодний — погордливий*. (At the Edge of the Paven Way).

The concept ANGER in R. Ivanychuk's texts is metaphorized by models presented in the figure 3. The analysis shows the concept of ANGER is most often conceptualized as AN ANIMATE BEING.

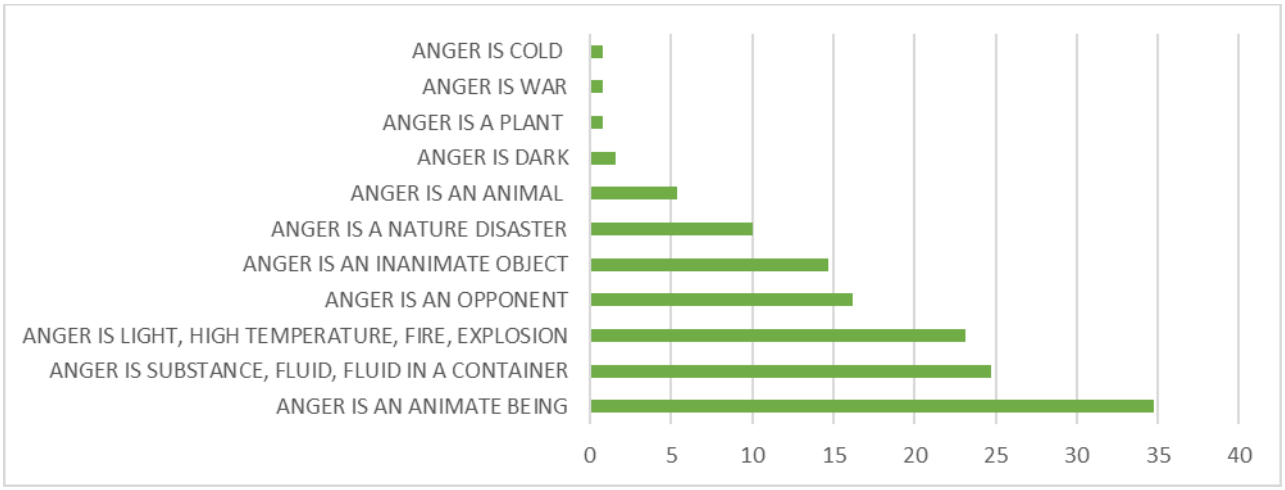

Figure 2. Metaphorical models of the concept ANGER in R. Ivanychuk's text corpus

The nominations of body parts serve components of metaphorical expressions that verbalize the studied concept. In R. Ivanytchuk's texts the followind somatisms are detected. ***Eyes*** (7,72)*: в очах гнів, очі зайшли гнівом, нестримний гнів спалахнув у очах, не було в його очах гніву, з налитими люттю очима, сповнені люті очі, налиті злобою очі, шаленством спалахнули очі, несамовитість в очах, бачити гнів*. Example: *Мене, московита, у вас ненавидять, я бачу гнів і зло в людських очах* (Horde); ***soul*** (1,54): *набрякала душа думками, гнівом, словами; сіяти в душі злість;* ***chest*** (1,54): *гнів заклекотів у грудях, скипіла в грудях лють*; ***heart*** (2,32): *гнів не підступив до мого серця, напливає до серця злоба, без злоби в серці*; ***face*** (3,86): *почервоніле від гніву обличчя; обличчя, опромінене гнівом; гнівом налилося його обличчя, лють скороблює бліде обличчя, обличчя перекосила злоба*; ***lips*** (2,32): *з люті губи кусає, стиснули люттю її уста, губи стиснути в злобі*; ***teeth*** (0,77): *скрипить піском лють на зубах*; ***blood*** (0,77): *злість заморозить кров*. The somatic component ***eye*** is the most frequent among metaphorical collocations used by the writer.

The writer also uses color names to verbalize the concept ANGER: ***жовтогаряче*** *полум'я гніву,* ***сині*** *пелехи люті,* ***посинілий*** *від злоби,* ***чорний*** *від злоби, губи стиснулися в злобі до* ***синяви***, ***розчервонілий*** *від сорому та злості,* ***чорна*** *злість,* ***посиніти*** *від злості,* ***чорна*** *лють, губи стиснулися в злобі до*

синяви. Emotional state ANGER is verbalized mainly with ‘cold’ colors such as *black* and *blue*.

In R. Ivanychuk’s idiolect verbalization of the concept ANGER is presented through physical sensations and physiological reactions such as: **body’s reaction / behavior in a certain state** 6,95 (*посинілий від злоби, чорний від злоби, розчервонілий від сорому та злості, посиніти від злості, спаленіти від гніву, почервоніле від гніву обличчя, тіпатися в люті, коробитися від злоби, закричати у шаленстві*); **facial expressions** 4,63 (*морщитися від гніву, стиснули лютою її уста, з люті губи кусає, лють скороблює бліде обличчя, обличчя перекосила злоба, губи стиснулися в злобі до синяви*).

In the model ANGER + coordinating conjunction + noun the last element usually denotes a negative state or emotion. The attributes of the concept ANGER are mainly words with semantics of high moral qualities (*праведний, благородний, справедливий*) and adjectives with the meaning of power and are associated with ANGER that can conceptualize an animate being, an inanimate object, an animal, a nature disaster.

Conclusions and perspectives of the study. The main contribution of this study is the representation of the concept ANGER in the writer’s corpus text according to their frequency. The study of the writer’s texts via cognitive approach represents his concept worldview based on metaphorical models of studied emotion state. R. Ivanychuk's text corpus enabled to reveal verbalizers of concept ANGER, to extract collocations with the word ANGER and its verbalizers (adjective + emotion, noun + emotion, verb + emotion) in order to find out typical metaphorical models.

The obtained data in R. Ivanytchuk’s text corpus allowed to reveal a great number of collocations with the concept ANGER with considerable variety of metaphorical expressions among them. Should be noticed that prepositional collocations with semantics of cause are the most frequent for nominations of emotional state ANGER. It is worth noting that corpus based and quantitative approaches permitted to extract author-individual collocations with the studied concept in the writer’s texts.

The study demonstrates that R. Ivanychuk most often conceptualizes ANGER as AN ANIMATE BEING; SUBSTANCE, FLUID, FLUID IN A CONTAINER; LIGHT, HIGH TEMPERATURE, FIRE, EXPLOSION.

Within the metaphorical model ANGER IS A SUBSTANCE, FLUID, FLUID IN A CONTAINER the following models are identified ANGER IS POISION, ANGER IS MEDICINE, ANGER IS SOMETHING SWEET, ANGER IS A COLD FLUID and within the metaphorical model ANGER IS INANIMATE OBJECT the invariant ANGER IS A WEAPON is found.

The most frequent somatic component in metaphorical collocations is eyes 37%, other somatisms possesses a lower frequency: *faces* 18%; *heart, lips* 11%; *soul, chest* 7%. Collocations with the concept ANGER serve to describe human reaction. The color names verbalizing the concept of ANGER are presented in the study.

The use of quantitative analysis ensures the correctness of the obtained results and the leveling of the researcher’s subjectivity. The linguistic-cognitive approach makes it possible to model the author's worldview in the writer's fiction. The results of

the study are interpreted by means of conceptual modelling, peculiarities of studied fragment of the author's conceptual system are described.

Obtained data in R. Ivanychuk's text corpus may be useful to compile the collocation dictionary of his fiction, the results of the study can be applied for text attribution and further researches of his individual language, conceptual system. Conceptual modelling of writer's idiolect let accumulate relevant data, compare the results of other authors and identify their individual peculiarities.

References

1. Бук, Соломія Н. «Квантитативна параметризація текстів Івана Франка: проект та його реалізація». *Вісник Львівського університету. Серія: Філологічна* 58, 2013: 290–307.
   [Buk, Solomìâ N. «Kvantitativna parametrizaciâ tekstìv Ìvana Franka: proekt ta jogo realìzaciâ». *Vìsnik L'vìvs'kogo unìversitetu. Serìâ: Fìlologìčna* 58, 2013: 290–307.]
2. ГРАК (GRAK): Генеральний регіонально анотований корпус української мови. URL: http://uacorpus.org/ (Дата звернення 07.08.2022).
   [GRAK: General′nij regìonal′no anotovanij korpus ukraïns′koï movi. URL: http://uacorpus.org/ (date of access: 07.08.2022)]
3. Єщенко, Тетяна А. Текстово-антропоцентричний вимір метафори українських поетів 1990-х: монографія. Київ: Академвидав, 2018. 352 с.
   [Êŝenko, Tetâna A. Tekstovo-antropocentričnij vimìr metafori ukraïns′kih poetìv 1990-h: monografiâ. Kiïv: Akademvidav, 2018. 352 s.]
4. Жайворонок Віталій В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. Київ, 2006. 703 с.
   [Žajvoronok Vìtalìj V. Znaki ukraïns′koï etnokul′turi: Slovnik-dovìdnik. Kiïv, 2006. 703 s.]
5. Коткова, Людмила І. «Ідіостиль, індивідуальний стиль і ідіолект: проблеми розмежування». *Наук. зап. НДУ ім. М. Гоголя. Серія: Філол. науки* 2. Ніжин, 2012, 26–29.
   [Kotkova, Lûdmila Ì. «Ìdìostil′, ìndivìdual′nij stil′ ì ìdìolekt: problemi rozmežuvannâ». *Nauk. zap. NDU ìm. M. Gogolâ. Serìâ: Fìlol. nauki* 2. Nìžin, 2012, 26–29.]
6. Краснобаєва-Чорна, Жанна В. «Емотивний профіль радості в українській фраземіці». *Записки з українського мовознавства* 26(1), 2019: 4–11.
   [Krasnobaêva-Čorna, Žanna V. «Emotivnij profìl′ radostì v ukraïns′kìj frazemìcì». *Zapiski z ukraïns'kogo movoznavstva* 26(1), 2019: 4–11.]
7. Лакофф, Джордж., Джонсон, Марк. Метафоры, которыми мы живем. 2004. 256 с.
   [Lakoff, Džordž., Džonson, Mark. Metafory, kotorymi my živem. 2004. 256 s.]
8. Левченко, Олена П. Символи у фразеологічних системах української та російської мов: лінгвокультурологічний аспект: дис. … докт. філол. наук: 10.02.01, 10.02.02. Київ, 2007. 484 с.
   [Levčenko, Olena P. Simvoli u frazeologìčnih sistemah ukraïns′koï ta rosìjs′koï mov: lìngvokul′turologìčnij aspekt: dis. … dokt. filol. nauk: 10.02.01, 10.02.02. Kiïv, 2007. 484 s.]
9. Лотоцька, Наталія Я. Ідіолект Романа Іваничука: корпуснобазований та лінгвокогнітивний підходи: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія. Львів, 2021. 325 с.
   [Lotoc′ka, Natalìâ Â. Ìdìolekt Romana Ìvaničuka: korpusnobazovanij ta lìngvokognìtivnij pìdhodi: disertacìâ na zdobuttâ naukovogo stupenâ doktora fìlosofìï za specìal′nìstû 035 Fìlologìâ. L′vìv, 2021. 325 s.]
10. Мазепова, Олена В. «Метафоричні моделі емоційних концептів сум та радість у перській мові». *Східний світ 4*, 2014: 123–130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/SkhS_2014_4_13 (дата звернення: 27.08.2022).
    [Mazepova, Olena V. «Metaforičnì modelì emocìjnih konceptìv sum ta radìst′ u pers′kìj movì». *Shìdnij svìt 4*, 2014: 123–130.]

11. Мак-Кормак, Эрик. Когнитивная теория метафоры. Теория метафоры. Москва: Прогресс, 1990, 358–387.
[Mak-Kormak, Èrik. Kognitivnaâ teoriâ metafory. Teoriâ metafory. Moskva: Progress, 1990, 358–387.]
12. Петров, В. «Научные метафоры: природа и механизм функционирования». *Философские основания научной теории*. Новосибирск: Наука, 1985, 196–220.
[Petrov, V. «Naučnye metafory: priroda i mehanizm funkcionirovaniâ». *Filosofskie osnovaniâ naučnoj teorii*. Novosibirsk: Nauka, 1985, 196–220.]
13. Полюжин, Михайло. «Поняття, концепт та його структура». *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство* 4, 2015: 212–222. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnuflm_2015_4_43 (дата звернення: 20.08.2022).
[Polûžin, Mihajlo. «Ponâttâ, koncept ta jogo struktura». Naukovij vìsnik Shìdnoêvropejsʹkogo nacìonalʹnogo unìversitetu ìmenì Lesì Ukraïnki. Fìlologìčnì nauki. Movoznavstvo 4, 2015: 212 –222. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnuflm_2015_4_43 (date of access: 20.08.2022)]
14. Рикер, Поль. Живая метафора. *Теория метафоры*. Москва: Прогресс, 1990, 435–455.
[Riker, Polʹ. Živaâ metafora. Teoriâ metafory. Moskva: Progress, 1990, 435–455.]
15. СУМ–11 (DUL-11): Словник української мови: в 11 т. І. К. Білодід (за ред.). АН УРСР. Інт мовознавства; Київ: Наукова думка, 1970−1980.
[SUM–11: Slovnik ukraïnsʹkoï movi: v 11 t. Ì. K. Bìlodìd (za red.). AN URSR. Ìn-t movoznavstva; Kiïv: Naukova dumka, 1970−1980.]
16. ССКУ (DCSU): Словник символів культури України. В. П. Коцур, О. І. Потапенко, М. К. Дмитренко (заг. ред.). Київ: Міленіум, 2002. 260 с.
[SSKU: Slovnik snimvolìv kulʹturi Ukraïni. V. P. Kocur, O. Ì. Potapenko, M. K. Dmitrenko (zag. red.). Kiïv: Mìlenìum, 2002. 260 s.]
17. СФУМ (FDUL): Словник фразеологізмів української мови: у 2 кн. В. М. Білоноженко та ін. (уклад.). Київ: Наукова думка, 2003. 1104 с.
[SFUM: Slovnik frazeologìzmìv ukraïnsʹkoï movi: u 2 kn. V. M. Bìlonoženko ta ìn. (uklad.). Kiïv: Naukova dumka, 2003. 1104 s.]
18. Соснин, Алексей В. «Когнитивная метафора как средство формирования концепта». *Историческая и социальнообразовательная мысль* 1-1 (9), 2017: 156–163. DOI: 10.17748/2075-9908-2017-9-1/1-156-163.
[Sosnin, Aleksej V. «Kognitivnaâ metafora kak sredstvo formirovaniâ koncepta». Istoričeskaâ i socialʹnoobrazovatelʹnaâ mysl′ 1-1 (9), 2017: 156–163. DOI: 10.17748/2075-9908-2017-9-1/1-156-163.]
19. Ченки, А. «Семантика в когнитивной лингвистике». *Фундаментальные направления современной американской лингвистики*. Москва: МГУ, 1997, 340–369.
[Čenki, A. «Semantika v kognitivnoj lingvistike». *Fundamental'nye napravleniâ sovremennoj amerikanskoj lingvistiki*. Moskva: MGU, 1997, 340–369.]
20. Aksan, Mustafa. “Metaphors of anger: an outline of a cultural model”. *Dil ve Edebiyat Dergisi* 3(1), 2011: 31–67.
21. Gibbs, Jr; Raymond, W. "Embodied experience and linguistic meaning". *Brain and language* 84 (1), 2003: 1–15.
22. Kosmeda, Tetyana; Zahnitko, Anatoliy; Krasnobaieva-Chorna, Zhanna. Delineation of Linguopersonology and Linguoaxiology, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań, 2019.
23. Kövecses, Zóltan. Kognitywny model gniewu. In: Językoznawstwo kognitywne. Gdańsk, 1998, 104–137.
24. Kövecses, Zóltan. Metaphor and Emotion: Language, Culture and the Body in Human Feeling. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
25. Lakoff, George; Johnsson, Mark. Metaphors we live by. Chicago: The University of Chicago Press, 1980.

26. Lakoff, George; Kövecses, Zóltan. The cognitive model of anger inherent. In: Cultural Models in Language and Thought. Cambridge: Cambridge UP., 1987, 195–222.
27. Lototska, Nataliia. Statistical Research of the Colour Component ЧОРНИЙ (BLACK) in R. Ivanychuk's Text Corpus. In: Proceedings of the 5th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems (COLINS 2021). Vol. I, Lviv, Ukraine 2021, 486–497.
28. Wierzbicka, Anna. "Defining emotion concepts". Cognitive Science 16(4), 1992, 539–581.

Used sources

1. Іваничук Роман. Край битого шляху: роман. Київ: Молодь, 1962. 418 с.
[Ìvaničuk Roman. Kraj bitogo šlâhu: roman. Kiïv: Molod′, 1962. 418 s.]]
2. Іваничук Роман. Черлене вино: романи. Львів: Каменяр, 1979. 350 с.
[Ìvaničuk Roman. Čerlene vino: romani. L′vìv: Kamenâr, 1979. 350 s.]
3. Іваничук Роман. Четвертий вимір: роман. Київ: Радянський письменник, 1984. 207 с.
[Ìvaničuk Roman. Četvertij vimìr: roman. Kiïv: Radâns′kij pis′mennik, 1984. 207 s.]
4. Іваничук Роман. Шрами на скалі: роман. Львів: Каменяр, 1987. 212 с.
[Ìvaničuk Roman. Šrami na skalì: roman. L′vìv: Kamenâr, 1987. 212 s.]
5. Іваничук Роман. Бо війна війною...; Через перевал: романи. Харків: Фоліо, 2008. 445 с.
[Ìvaničuk Roman. Bo vìjna vìjnoû...; Čerez pereval: romani. Harkìv: Folìo, 2008. 445 s.]
6. Іваничук Роман. Вогненні стовпи: тетралогія. Харків: Фоліо, 2011. 505 с.
[Ìvaničuk Roman. Vognennì stovpi: tetralogìâ. Harkìv: Folìo, 2011. 505 c.]
7. Іваничук Роман. Євангеліє від Томи: триптих повістей. Харків: Фоліо, 2011. 316 с.
[Ìvaničuk Roman. Êvangelìê vìd Tomi: triptih povìstej. Harkìv: Folìo, 2011. 316 c.]
8. Іваничук Роман. Манускрипт з вулиці Руської: іст. роман. Львів: ЛА «Піраміда», 2011. 204 с.
[Ìvaničuk Roman. Manuskript z vulicì Rus′koï: ìst. roman. L′vìv: LA «Pìramìda», 2011. 204 s.]
9. Іваничук Роман. Хресна проща: романний триптих. Львів: Піраміда, 2011. 281 с.
[Ìvaničuk Roman. Hresna proŝa: romannij triptih. L′vìv: Pìramìda, 2011. 281 s.]
10. Іваничук Роман. Мальви; Орда: романи. Харків: Фоліо, 2012. 412 с.
[Ìvaničuk Roman. Mal′vi; Orda: romani. Harkìv: Folìo, 2012. 412 c.]
11. Іваничук Роман. Журавлиний крик: роман. Харків: Фоліо, 2014. 382 с.
[Ìvaničuk Roman. Žuravlinij krik: roman. Harkìv: Folìo, 2014. 382 c.]
12. Іваничук Роман. Вода з каменю; Саксаул у пісках: романи. Харків: Фоліо, 2015. 412 с.
[Ìvaničuk Roman. Voda z kamenû; Saksaul u pìskah: romani. Harkìv: Folìo, 2015. 412 s.]
13. Іваничук Роман. Голоси з-над вод Генісарета: колаж; Я ще не писав про Донбас: рефлексії. Львів: Срібне слово, 2016. 168 с.
[Ìvaničuk Roman. Golosi z-nad vod Genìsareta: kolaž; Â ŝe ne pisav pro Donbas: refleksìï. L′vìv: Srìbne slovo, 2016. 168 s.]

METAPHORICAL MODELS OF THE CONCEPT OF ANGER IN R. IVANYCHUK'S IDIOLECT

Nataliia Lototska
Department of Applied Linguistics, Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine.

Abstract

Background: Linguo-cognitive analysis of emotional states can contribute to a better understanding of the physiological, cognitive, social and cultural components of emotional experience of a linguistic personality. Metaphorical expressions are indicative of aspects of the structure of writer's conceptual system.

Purpose: The purpose of the analysis is to present conceptual area of R. Ivanychuk's idiolect on the basis of metaphorical models that verbalize the concept of ANGER in writer's texts.

Results: In the study we describe a great number of collocations with the concept ANGER using qualitative and quantitative data extracted from writer's text corpus. The paper demonstrates that R. Ivanychuk most often conceptualizes ANGER as AN ANIMATE BEING; SUBSTANCE, FLUID, FLUID IN A CONTAINER; LIGHT, HIGH TEMPERATURE, FIRE, EXPLOSION. The most frequent somatic component in metaphorical collocations is eyes. The color names verbalizing the concept of ANGER are revealed too.

Discussion: Obtained data in R. Ivanychuk's text corpus may be useful to compile the collocation dictionary of his fiction, the results of the study can be applied for text attribution and further researches of his individual language. Conceptual modelling of writer's idiolect let accumulate relevant data, compare the results of other authors and identify their individual peculiarities.

Keywords: idiolect, text corpus, collocation, concept, emotional state, metaphor, metaphorical model.

Vitae

Nataliia Lototska, Senior Lecturer at the Department of Applied Linguistics, Phd, Lviv Polytechnic National University. Areas of research interests include cognitive linguistics, corpus linguistics, quantitative linguistics, and text linguistics.

Correspondence: nata07lototska@gmail.com

Надійшла до редакції 21 вересня 2022 року
Рекомендована до друку 15 жовтня 2022 року